

Behoeftenonderzoek onder eerstelijnsorganisaties

Polarisatie en radicalisering; welke
ondersteuningsbehoeften hebben eerstelijnswerkers?

Behoeftenonderzoek onder eerstelijnsorganisaties

Polarisatie en radicalisering; welke
ondersteuningsbehoeften hebben eerstelijnswerkers?

Amsterdam, januari 2011

Colofon

© Nuansa
Iemke de Leeuw
Veemarkt 83
1019 DB AMSTERDAM
Telefoon 020-4635050
Faxnummer 020-4635051
radar@radaradvies.nl
www.radaradvies.nl

Inhoudsopgave

1	Managementsamenvatting	2
2	Inleiding	5
2.1	Aanleiding en inperking	5
2.2	Doelstelling	5
2.3	Aanpak en uitvoering	6
3	Bevindingen	9
3.1	In welke sector bent u werkzaam?	9
3.2	Hoe vaak heeft u afgelopen jaar polarisatie gesignaleerd?	11
3.3	Hoe vaak heeft u afgelopen jaar radicalisering gesignaleerd?	13
3.4	Tegengaan polarisatie en/of radicalisering?	16
3.5	Behoeftte aan kennis	19
3.6	Behoeftte aan ondersteuning	22
4	Conclusie en aanbevelingen	25
4.1	Signaleren problematische polarisatie en/of radicalisering	25
4.2	Tegen gaan polarisatie en/of radicalisering	25
4.3	Behoeftte aan extra kennis en/of ondersteuning	26
4.4	Aanbevelingen	26
	Bijlage 1: Vragen en antwoordmogelijkheden	28
	Bijlage 2: Toelichtingen antwoord 4 (welke kennis?)	30
	Bijlage 3: Toelichtingen antwoord 5 (welke ondersteuning?)	33
	Bijlage 4: Toelichtingen antwoord 6 (waar ondersteuning?)	37

1 Managementsamenvatting

Inleiding

Tussen 25 oktober 2010 en 24 november 2010 heeft Nuansa, het kennis en adviescentrum polarisatie en radicalisering van de rijksoverheid, in opdracht van het programmateam polarisatie en radicalisering van het Ministerie van Veiligheid en Justitie een behoeftenonderzoek uitgevoerd onder eerstelijnsprofessionals. Op www.nuansa.nl/behoefteonderzoek werd dit onderzoek in de vorm van een korte digitale vragenlijst gepubliceerd. Het doel van het onderzoek was om in kaart te brengen in welke mate eerstelijnsprofessionals geconfronteerd worden met polarisatie en/of radicalisering en of ze daarbij behoefte hebben aan ondersteuning.

In dit onderzoek staat de inventarisatie van de behoeften van eerstelijnsprofessionals werkzaam binnen het onderwijs centraal. Daarnaast geven de antwoorden van eerstelijnswerkers uit de jeugdzorg, politie, jongerenwerk en andere eerstelijnswerkers, geclusterd in de groep 'anders' een duidelijk beeld van behoeften van deze professionals. Het betreft een subjectief onderzoek waar onderzoek gedaan is naar beleving en behoefte van eerstelijnsprofessionals met betrekking tot polarisatie en radicalisering. Nadrukkelijk is ook aan eerstelijnsprofessionals die nooit met polarisatie of radicalisering worden geconfronteerd gevraagd mee te doen aan het onderzoek.

Onderzoeksvragen

De vraag die centraal stond tijdens dit onderzoek was:

In welke mate signaleren eerstelijnswerkers uit diverse sectoren problematische polarisatie en/of radicalisering en wensen ze ondersteuning bij het tegengaan daarvan?

Deze onderzoeksvraag is te operationaliseren in drie deelvragen:

- In welke mate signaleren eerstelijnswerkers uit diverse sectoren problematische polarisatie en/of radicalisering?
- In welke mate zijn eerstelijnswerkers in staat polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan?
- In welke mate wensen eerstelijnswerkers uit diverse sectoren extra kennis en/of ondersteuning bij de signalering en/of bestrijding van problematische polarisatie en/of radicalisering?

Om antwoord te krijgen op de onderzoeksvraag zijn aan de respondenten zeven multiple choice vragen gesteld, waarbij ze bij drie vragen de mogelijkheid hadden een toelichting te geven. Daarnaast werd tevens de mogelijkheid geboden contactgegevens achter te laten om zo geabonneerd te worden op de Nuansa nieuwsbrief, mee te doen met de verloting van een training deskundigheidsbevordering of zich op te geven voor een diepte-interview.

Respons en verwerking

Aantal aangeschreven organisaties en instellingen: 1500

Aantal respondenten meest beantwoorde vraag: 229

Aantal respondenten minst beantwoorde vraag: 187

Respons: 12,5 – 15,3 %.

Door deze respons is het mogelijk de antwoorden van de respondenten te beschouwen als representatief.

Methodiek en analyse van de gegevens

Op basis van de beroepssectoren waar de respondenten toe behoren is gekozen de resultaten te presenteren binnen twee groepen: de respondenten uit het onderwijs vormen hierbij een specifieke groep, bestaande uit 101 respondenten en de eerstelijnsprofessionals elders werkzaam vormen samen de groep 'anders', dit zijn 127 respondenten. Deze groep bestaat uit eerstelijnswerkers binnen de politie, jeugdzorg, jongerenwerker en andere diverse sectoren zoals: beleidsmedewerkers, vrijwilligers, medewerkers veiligheidshuizen en penitentiaire inrichtingen en zijn trainer of coach.

Bevindingen op basis van de gestelde vragen aan de doelgroep.

In welke mate signaleren eerstelijnswerkers uit diverse sectoren polarisatie en/of radicalisering?

60,7% van de 206 respondenten die deze vraag beantwoordde heeft tijdens het onderzoek aangegeven het afgelopen jaar in meer of mindere mate geconfronteerd te zijn met polarisatie tijdens het werk. Meer dan één derde, 38,9% van de eerstelijnswerkers die deze vragenlijst invulde, heeft aangegeven in meer of mindere mate geconfronteerd te zijn met radicalisering op het werk. Omdat nadrukkelijk is gevraagd deze digitale vragenlijst ook in te vullen wanneer men niet in aanraking komt met polarisatie en/of radicalisering, beoordelen we dit als een hoog percentage. Een meerderheid van de respondenten komt dus in aanraking met polarisatie, al geldt voor de meesten dat zij slechts een enkele keer polarisatie signaleren. Tevens moet hierbij bedacht worden dat we bij het stellen van deze vraag de definitie van polarisatie en/of radicalisering toonden, waarin bestrijding van de democratische rechtsstaat genoemd wordt. Zeker de definitie waarin bestrijding van de democratische rechtsstaat genoemd wordt, kan als stevig beschouwd worden door veel respondenten.

Islamitisch extremisme en rechts extremisme zijn vormen van radicalisering waar de respondenten het meest mee geconfronteerd lijken te worden.

In welke mate zijn eerstelijnswerkers in staat polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan?

Van alle respondenten zegt één derde van de respondenten dat ze vindt niet goed in staat te zijn polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan of niet kan bevestigen dat ze dit goed aanpakken. Vooral respondenten uit de groep 'anders' zijn deze mening toegedaan. We beoordelen dit als een fiks aandeel, zeker omdat je mag veronderstellen dat respondenten enige weerstand hebben om dit van zichzelf te erkennen. Het aandeel van één derde van de respondenten die polarisatie en/of radicalisering niet goed kan tegengaan of dat niet kan bevestigen is ook hoog vergeleken bij het kwart van de respondenten die vindt dat ze deze problematiek wel redelijk of zeer goed kan tegen gaan. Er zijn dus meer respondenten die vinden dat ze dit niet goed doen, dan respondenten die vinden dat ze wel goed slagen in het tegengaan van polarisatie en/of radicalisering.

In welke mate wensen eerstelijnswerkers uit diverse sectoren extra kennis en/of ondersteuning bij de signalering en/of bestrijding van polarisatie en/of radicalisering? Eerstelijnswerkers uit het onderwijs en de groep 'anders' signaleren in verschillende mate polarisatie en/of radicalisering. Ondanks deze verschillen van mate van signalering leeft er bij de diverse beroepsgroepen de behoefte om extra kennis te vergaren. Bijna twee derde van de respondenten vindt dat ze meer kennis nodig heeft om polarisatie en/of radicalisering te signaleren of te bestrijden. Respondenten werkzaam binnen het onderwijs geven aan gebaat te zijn bij extra ondersteuning om polarisatie en/of radicalisering beter te kunnen signaleren of tegen te gaan. We beschouwen dit als een zeer groot aandeel.

In feite geven de respondenten aan nu te kort te schieten in het signaleren of bestrijden van polarisatie en radicalisering. Om dit toe te geven vergt openheid en eerlijkheid van de eerstelijnswerkers. Dat bijna de helft van de respondenten van zichzelf vindt extra ondersteuning nodig te hebben in het signaleren of tegengaan van polarisatie en/of radicalisering, beschouwen we tevens als een (erg) hoog aandeel. We mogen namelijk aannemen dat men niet doelt op een kennisbehoefte, aangezien de vraag daarover net gesteld is.

Conclusies en aanbevelingen

Uit onderzoek blijkt dat de respondenten in soort gelijke mate behoefte hebben aan specifieke kennis met betrekking tot polarisatie en radicalisering. De eerste aanbeveling met betrekking tot dit onderzoek is het verzamelen van meer kwalitatieve informatie. Zo kan door het houden van diepte-interviews met verschillende respondenten antwoorden gegeven worden op de vragen:

- Welke andere vormen van radicalisering signaleren deze eerstelijnsprofessionals tijdens het werk?
- Welke werkvormen hebben professionals ontwikkeld om polarisatie en/of radicalisering te signaleren?
- Welke werkvormen hebben professionals ontwikkeld om polarisatie en/of radicalisering te voorkomen?
- Aan welke specifieke kennis en ondersteuning hebben eerstelijnsprofessionals behoeften?
- Op welke wijze kan deze kennis en ondersteuning aangeboden worden?

Naast de aanbeveling van het uitbreiden van dit onderzoek kunnen de resultaten van dit onderzoek ook gebruikt worden als verantwoording voor het uitvoeren van een landelijke deskundigheidsbevordering voor eerstelijnswerkers. Daar het onderzoek aantoont dat respondenten uit de sector 'anders' het meest polarisatie en radicalisering signaleren is het aan te bevelen deze sectoren van jongerenwerk, jeugdzorg en politie uitgebreider toe te rusten met kennis dan het onderwijs. Dit kan worden vormgegeven door trainingen op maat, waarbij voornamelijk de nadruk ligt op het signaleren van polarisatie en radicalisering. Tevens dient de mogelijkheid verkend te worden om een gericht informatieaanbod aan te bieden aan deze eerstelijnsprofessionals op de website van Nuansa.

2 Inleiding

2.1 Aanleiding en inperking

Tussen 25 oktober 2010 en 24 november 2010 heeft Nuansa, het kennis en adviescentrum polarisatie en radicalisering van de rijksoverheid, in opdracht van het programmateam polarisatie en radicalisering van het Ministerie van Veiligheid en Justitie een behoeftenonderzoek uitgevoerd onder eerstelijnsprofessionals. In dit rapport worden de bevindingen van dit korte en gerichte onderzoek met betrekking tot de behoeften van eerstelijnsprofessionals weergegeven. Hierbij hebben we ons voornamelijk gericht op onderwijspersoneel, maar ook de resultaten van eerstelijnsprofessionals werkzaam bij de jeugdzorg, politie, jongerenwerk en andere sectoren worden in dit onderzoek gepresenteerd en geanalyseerd. Gekozen is om het onderzoek te laten plaatsvinden onder eerstelijnswerkers omdat zij niet alleen als eerste de problematiek van polarisatie en radicalisering signaleren, maar daarvoor ook als eerste een oplossing dienen te bieden.

De uitkomsten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden bij de besluitvorming over het afbouwen dan wel vervolgen van (onderdelen van) programma en actieplan polarisatie en radicalisering van het ministerie.

2.2 Doelstelling

Het onderzoek had als doelstelling het in kaart brengen van de mate waarin eerstelijnsprofessionals geconfronteerd worden met polarisatie en/of radicalisering en of ze behoefte hebben aan ondersteuning.

2.2.1 Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag is als volgt geformuleerd:

'In welke mate signaleren eerstelijnswerkers uit diverse sectoren problematische polarisatie en/of radicalisering en wensen ze ondersteuning bij het tegengaan daarvan?

Gekozen is voor een subjectief onderzoek, waar onderzoek gedaan is naar de *beleving* van eerstelijnswerkers. Op basis van dit onderzoek kan dan ook niet objectief vastgesteld worden hoe nijpend de problematiek rondom deze professionals is en hoe goed ze erin slagen die op te lossen en hoeveel ondersteuning geboden is. Objectieve onderzoeken naar de mate van polarisatie en radicalisering in Nederland zijn grootschaliger dan dit onderzoek hier, onder andere omdat het dan nodig is om diverse bronnen te vergelijken. Bovendien zijn dergelijke onderzoeken eerder uitgevoerd.¹ Het doel van dit onderzoek is dan ook nadrukkelijk de beleving en behoefte van eerstelijnswerkers in kaart te brengen.

¹ Balogh, L., Munijnck, de J., *Hoe beleven eerstelijnsprofessionals polarisatie en radicalisering? Een kwantitatieve analyse* (IVA Beleidsonderzoek en advies Tilburg 2009)

Hierbij zijn we uitgegaan van de veronderstelling dat hun beoordeling niet significant gekleurd is.

De bovenstaande onderzoeksvraag is te operationaliseren in drie deelvragen:

- In welke mate signaleren eerstelijns werkers uit diverse sectoren problematische polarisatie en/of radicalisering?
- In welke mate zijn eerstelijns werkers in staat polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan?
- In welke mate wensen eerstelijns werkers uit diverse sectoren extra kennis en/of ondersteuning bij de signalering en/of bestrijding van problematische polarisatie en/of radicalisering?

2.2.2 De doelgroep

De doelgroep van dit onderzoek is allerlei eerstelijnsprofessionals op het gebied van onderwijs, jeugdzorg, politie en jongerenwerk. Daarbij zijn dus niet enkel eerstelijns werkers aangeschreven van wie we wisten dat zij zich in meer of mindere mate bezighouden met polarisatie en radicalisering. We hebben vooral eerstelijnsorganisaties in het algemeen gevraagd mee te doen aan het onderzoek, en benadrukt dat ze vooral ook moesten participeren indien ze geen ervaring met polarisatie of radicalisering hadden.

2.3 Aanpak en uitvoering

Om antwoorden te krijgen op de onderzoeksvragen is gekozen voor een korte digitale enquête. De enquête is geplaatst op www.nuansa.nl/behoefteonderzoek. Het onderzoek is onder de aandacht gebracht van de eerstelijns werkers door middel van een brief die verstuurd is aan verschillende eerstelijnsinstellingen en organisaties waarin kort de aandacht gevraagd werd voor het onderzoek en de link naar de site www.nuansa.nl/behoefteonderzoek. Ook is er een vermelding van het onderzoek geweest in de nieuwsbrief van Nuansa van oktober 2010. Tevens is op de homepage van Nuansa begin november melding gemaakt van het onderzoek en is een link geplaatst naar het onderzoek. Bij dit bericht is nadrukkelijk gesteld dat het onderzoek alleen gericht is op eerstelijns werkers. Dit om te voorkomen dat personen die niet tot de doelgroep behoren het onderzoek zouden invullen waardoor de uitkomsten van het onderzoek niet representatief of kwalitatief zijn.

Om het voor respondenten aantrekkelijk te maken om mee te doen aan het onderzoek is gecommuniceerd dat onder de deelnemers een deskundigheidsbevordering op maat, gegeven door Nuansa, wordt verloot. Optioneel konden respondenten zich opgeven voor de nieuwsbrief van Nuansa, een verdiepingsinterview en/of de verloting van een deskundigheidsbevordering. Er is gekozen om de anonimiteit van de respondenten te garanderen. Respondenten dienden alleen aan te geven in welke sector ze werkzaam zijn.

2.3.1 Respons

Van de 4.000 brieven die verstuurd zijn aan eerstelijnsorganisaties, zijn een kleine 10% retour gekomen op het ministerie. Tevens werden aan veel organisaties en

instellingen meerdere brieven per adres verstuurd. Zo werden scholen zowel via de directie, als de zorgcoördinator, als de decanen aangeschreven. Het aantal unieke adressen waaraan de brief is verstuurd komt daarmee op 1200. Samen met de 450 e-mailadressen uit het nieuwsbrievenbestand van Nuansa, die deels overlapt met de geadresseerde van brieven (uitgaande van 300 unieke e-mailadressen), komt het totale aantal van aangeschreven organisaties en instellingen op 1500. Het aantal respondenten van de meest beantwoorde vraag is 229. Het aantal respondenten van de minst beantwoorde vraag is 187. De respons is dus 12,5 – 15,3 %. De inschatting van de respons voor aanvang van het onderzoek was 5-10%.

2.3.2 Methodiek en analyse van de gegevens

Op basis van de beroepssectoren waar de respondenten toe behoren is gekozen de resultaten te presenteren binnen twee groepen: de respondenten uit het onderwijs vormen hierbij één groep en de eerstelijnsprofessionals elders werkzaam vormen samen de groep 'anders'. Deze groep bestaat uit eerstelijns werkers binnen de politie, jeugdzorg, jongerenwerker en andere werkgebieden. Een uitgebreide specificatie volgt in het hoofdstuk 3.1. Voor deze methodiek is gekozen omdat de respons per specifieke beroepssector te klein is om hier vergaande conclusies aan te verbinden.

De enquête kende zeven multiple choice vragen, waar bij drie vragen gekozen kon worden een toelichting te geven. Om de verwerking van de gegevens mogelijk te maken is gekozen voor deze verdeling. In bijlage 1 zijn de exact gestelde vragen en antwoordmogelijkheden opgenomen.

Meerkeuze vragen:

1. In welke sector bent u werkzaam?
2. Hoe vaak heeft u in het afgelopen jaar in uw werk polarisatie gesignaleerd?
3. Hoe vaak heeft u in het afgelopen jaar in uw werk radicalisering gesignaleerd?
- 3.1. Indien u radicalisering tegenkomt, wat voor vormen zijn dat dan?
4. In welke mate is het u het afgelopen jaar gelukt om polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan?
- 4.2. Kunt u uw antwoord toelichten?
5. Heeft u specifieke kennis nodig om polarisatie en/of radicalisering te signaleren of tegen te gaan?
- 5.1. Omschrijf in enkele steekwoorden waarover u kennis nodig heeft.
6. Heeft u specifieke ondersteuning nodig om polarisatie en/of radicalisering te signaleren of tegen te gaan?
- 6.1. Omschrijf in enkele steekwoorden wat voor ondersteuning u nodig heeft.

Naast deze toelichtingvragen werden respondenten aan het einde van het onderzoek gevraagd:

- Wilt u in aanmerking komen voor een training voor u en uw collega's, die wordt verloot onder de respondenten? Vul dan onderstaande informatie in.
- Als u wilt deelnemen aan een diepte-interview, vul dan onderstaande gegevens in.
- Als u iedere maand de e-mailniewsbrief van Nuansa wilt ontvangen, vul dan onderstaande gegevens in.

Bij het stellen van de vragen is de definitie van polarisatie en radicalisering getoond:
Polarisatie: *'Polarisatie is de verscherping van tegenstellingen tussen groepen in de samenleving die kan resulteren in spanningen tussen deze groepen en toename van segregatie langs etnische en religieuze lijnen'*.

Radicalisering: *'Radicalisering is het proces, waarbij een groep of persoon in toenemende mate bereid is de consequenties te aanvaarden van de strijd voor een samenleving die niet strookt met onze democratische rechtsorde'*.

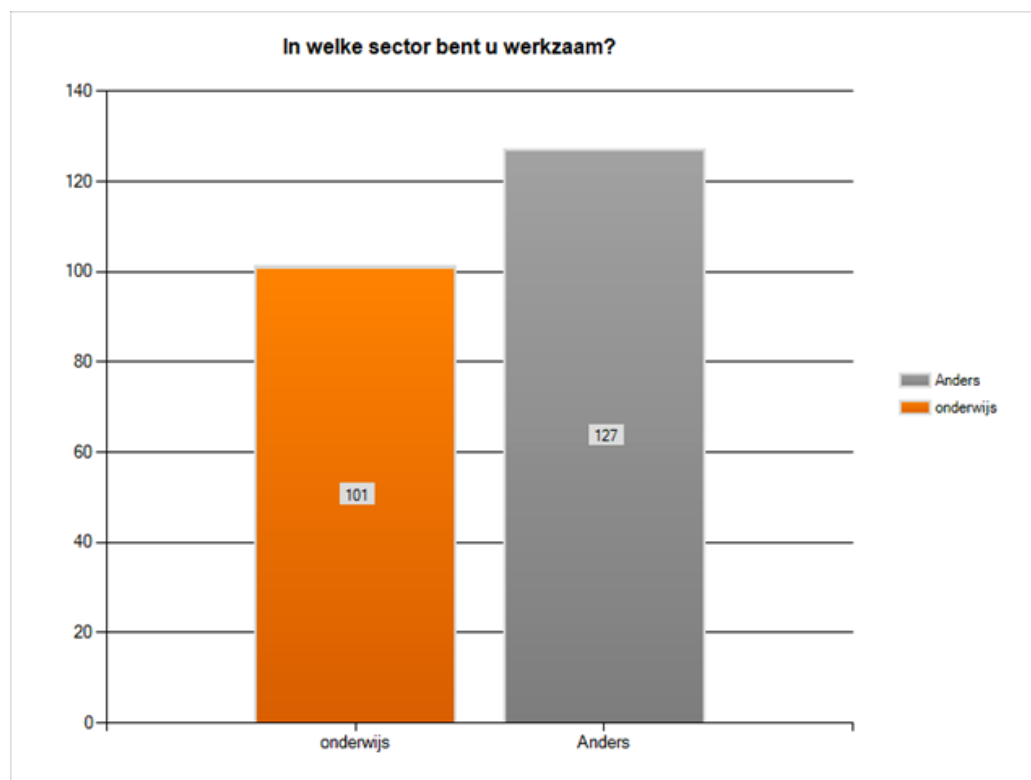
2.3.3 Leeswijzer

Om de resultaten van dit onderzoek duidelijk inzichtelijk te maken zullen in hoofdstuk 3 per gestelde vraag de bevindingen geanalyseerd worden. In hoofdstuk 4 zullen de conclusies en aanbevelingen op basis van dit onderzoek gepresenteerd worden. In de bijlagen treft u de exact gestelde vragen en antwoordmogelijkheden en een specificatie van de toelichtingen op de vragen 4, 5 en 6.

3 Bevindingen

In dit hoofdstuk zullen per vraag de antwoorden van de respondenten worden gepresenteerd en geanalyseerd.

3.1 In welke sector bent u werkzaam?

* Verticale as: absolute gegevens

De eerste vraag van dit onderzoek had betrekking op de sector waarin de respondenten werkzaam zijn. Deze vraag is door 228 respondenten beantwoord. Door deze vraag te stellen hebben we de mogelijkheid gehad om de antwoorden te analyseren zodat de onderzoeksvraag zo specifiek mogelijk beantwoord kon worden. Gekozen is om de gegevens van de respondenten op te delen aan de hand van de beroepssector waarin ze werkzaam zijn. Zo ontstond er een groep van respondenten die werkzaam zijn in het onderwijs, deze groep maakt 44,3% uit van het totaal.

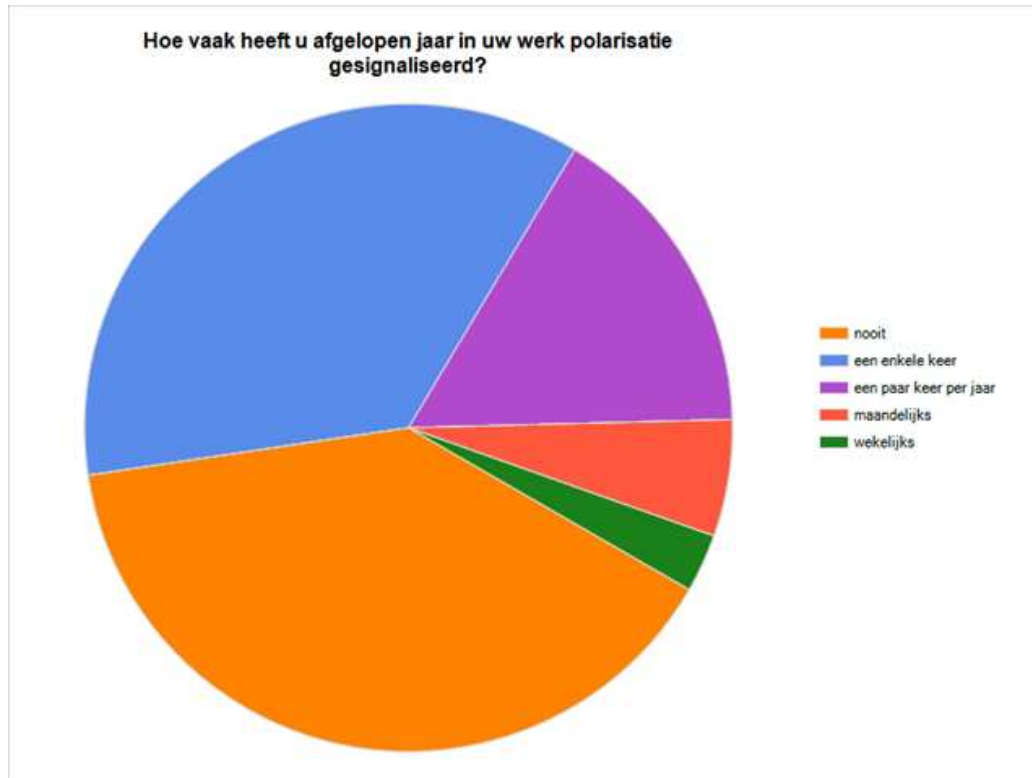
De tweede groep is de categorie 'anders', bestaande uit de volgende beroepsgroepen:

Sector	Aantal respondenten	Procenten
Jongerenwerk	15	6,6%
Politie	13	5,7%
Jeugdzorg	9	3,9%
Anders	90	39,5%
Totaal	127	55,7%

Het aantal respondenten uitgesplitst naar de bovenstaande beroepssectoren is te klein gebleken om vergaande conclusies te verbinden over de mate waarin zij polarisatie en radicalisering herkennen en/of behoefte hebben aan kennis en ondersteuning. Daarom is gekozen de reacties van deze respondenten samen te voegen tot de groep 'anders'. De respondenten uit het onderwijs vormen binnen dit onderzoek één groep en de eerstelijnsprofessionals elders werkzaam vormen samen de tweede groep, de groep 'anders'.

De groep 'anders' bestaat naast de hiervoor genoemde beroepsgroepen tevens uit: beleidsmedewerkers van gemeenten, vrijwilligers bij stichtingen, medewerkers van veiligheidshuizen en justitie, anti discriminatie bureaus /voorzieningen, penitentiaire inrichtingen en detentiecentrums of zijn trainer/coach. De groep is daarmee zeer divers gebleken.

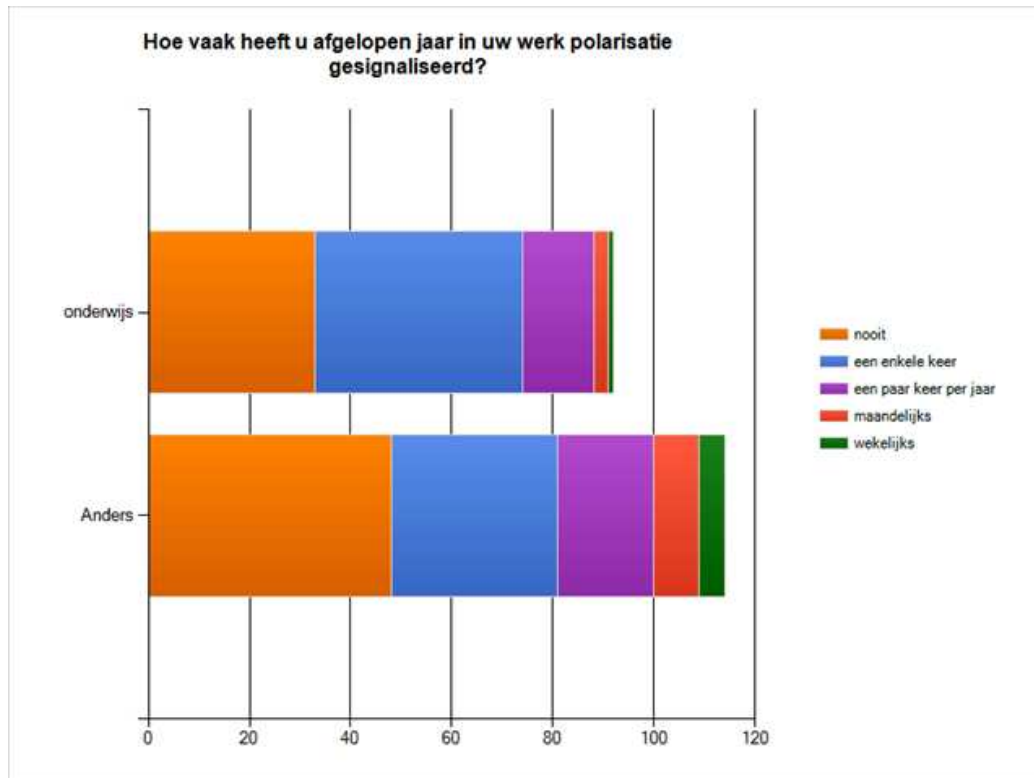
3.2 Hoe vaak heeft u afgelopen jaar polarisatie gesignaleerd?

Bijna twee derde (60,7%) van de groep van 206 respondenten die deze vraag beantwoordde geeft aan het afgelopen jaar in meer of mindere mate geconfronteerd te zijn met polarisatie tijdens het werk. Van de 125 eerstelijnsprofessionals die polarisatie tegenkomen in hun werk geeft 35,9% (74 personen) aan een enkele keer geconfronteerd te worden met polarisatie.

16%, 33 eerstelijnswerkers hebben het afgelopen jaar een paar keer te maken gehad met polarisatie. 5,8%, dat zijn 12 respondenten, wordt maandelijks geconfronteerd met polarisatie en 6 respondenten (2,9%) wekelijks. Eén derde van de 206 respondenten die deze vraag heeft beantwoord (39,3%) heeft aangegeven het afgelopen jaar niet met polarisatie geconfronteerd te zijn.

Hieronder wordt de verdeling van deze signalering per respondentengroep weergegeven; onderwijs en 'anders'.

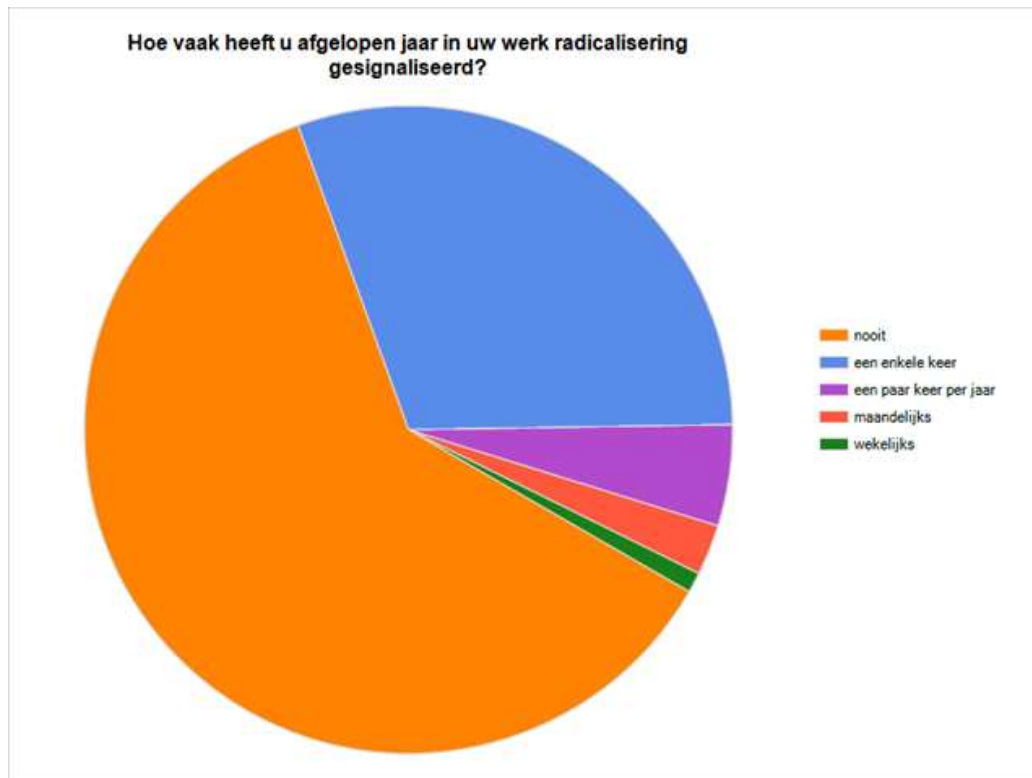

* Horizontale as: procentuele gegevens

Wat als eerste opvalt in dit diagram is dat de grootste groep van respondenten uit het onderwijs een enkele keer met polarisatie wordt geconfronteerd, 41 personen. 18 personen signaleren een paar keer per jaar, maandelijks of zelfs wekelijks polarisatie. De grootste groep van de respondenten binnen de groep 'anders', 48 personen, krijgt nooit te maken met polarisatie. 33 personen van deze groep signaleren polarisatie een enkele keer. 9 respondenten behorende tot deze groep signaleren maandelijks polarisatie, 5 zelfs wekelijks.

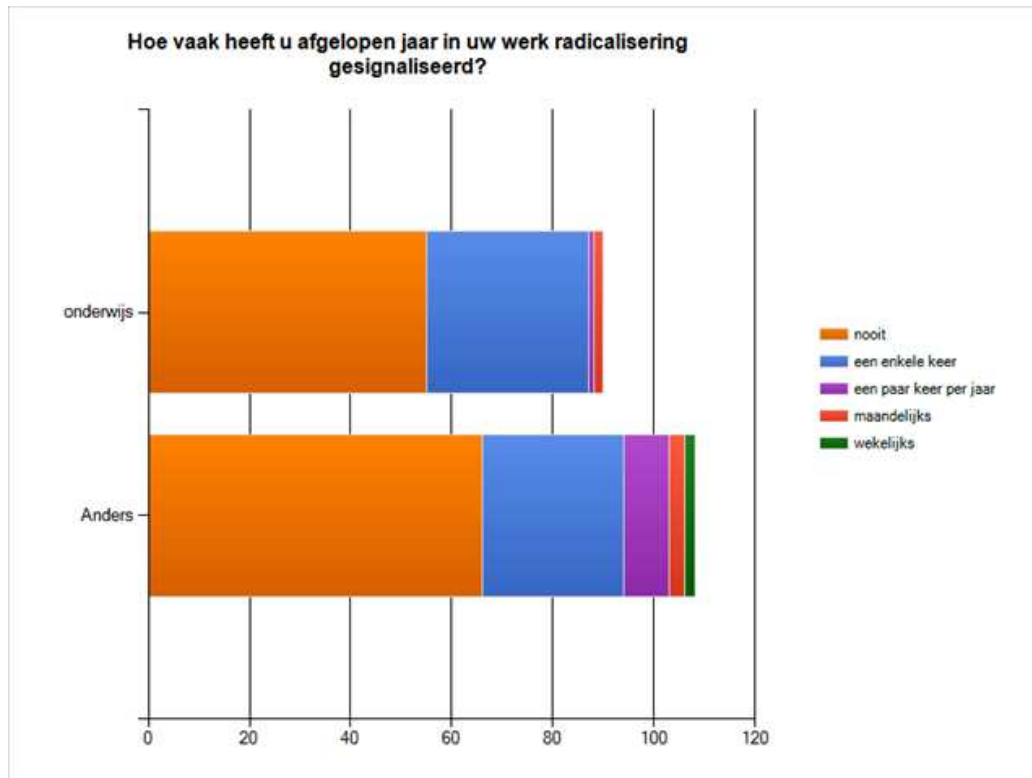
3.3 Hoe vaak heeft u afgelopen jaar radicalisering gesignaleerd?

Wat betreft het signaleren van radicalisering zijn de reacties van de respondenten verschillend ten opzichte van de vorige vraag betreffende polarisatie.

De grootste groep van de respondenten, 61,1% van de 198 personen die deze vraag beantwoord heeft in het afgelopen jaar in het werk nooit radicalisering gesignaleerd. Meer dan één derde, 38,9% van de eerstelijns werkers die deze vragenlijst invulden heeft aangegeven in meer of mindere mate geconfronteerd te zijn met radicalisering op het werk, het gaat dan om 77 eerstelijns werkers.

Wanneer we een uitsplitsing maken naar de beroepsgroepen onderwijs en 'anders' blijkt dat de gegeven antwoorden per sector uiteenlopen.

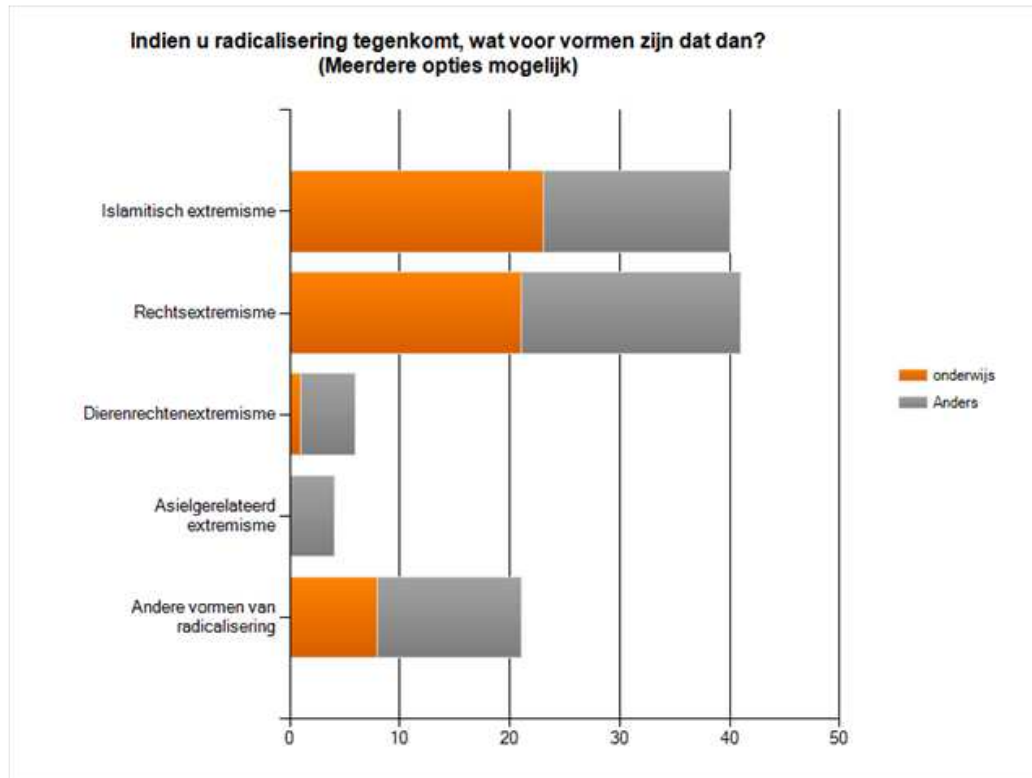
* Horizontale as: absolute gegevens

Zowel voor de groep onderwijs als 'anders' is 'nooit' het meest gegeven antwoord. 55 eerstelijnsprofessionals werkzaam in het onderwijs gaven aan nooit radicalisering te hebben gesignaleerd, daar tegenover staat dat 35 respondenten uit deze groep in verschillende mate wel radicalisering gesignaleerd hebben: 32 personen signaleerden een enkele keer, 1 een paar keer per jaar en 2 personen maandelijks. Wat betreft de groep 'anders' zeggen 66 eerstelijnsprofessionals nooit radicalisering te signaleren. 28 personen signaleren een enkele keer per jaar, 9 een paar keer per jaar, 3 maandelijks en 2 eerstelijnswerkers signaleren radicalisering zelfs wekelijks.

3.3.1 Indien u radicalisering tegenkomt, wat voor vormen zijn dat dan?

85 respondenten beantwoordden deze vraag omdat zij in meer of mindere mate geconfronteerd worden met radicalisme. 48,2% van deze eerstelijnsprofessionals, dat zijn 41 personen signaleren rechts-extremisme. Naast rechts-extremisme gaven 40 geënquêteerden aan ook geconfronteerd te zijn met islamitisch extremisme; dat is 47,1%. Dierenrechts-extremisme wordt door 6 eerstelijnswerkers (7,1%) genoemd en asielgerelateerd extremisme wordt door 4 respondenten (4,7%) gesignaleerd tijdens het werk. 21 eerstelijnsprofessionals die deze vragenlijst invulden, gaven aan tevens geconfronteerd te worden met andere vormen van radicalisering (24,7%). Binnen dit onderzoek is niet gevraagd aan de respondenten deze vormen te specificeren. Wel biedt het houden van diepte-interviews met de respondenten de mogelijkheid om deze andere vormen van radicalisering te duiden. Zie ook hoofdstuk 4.2.

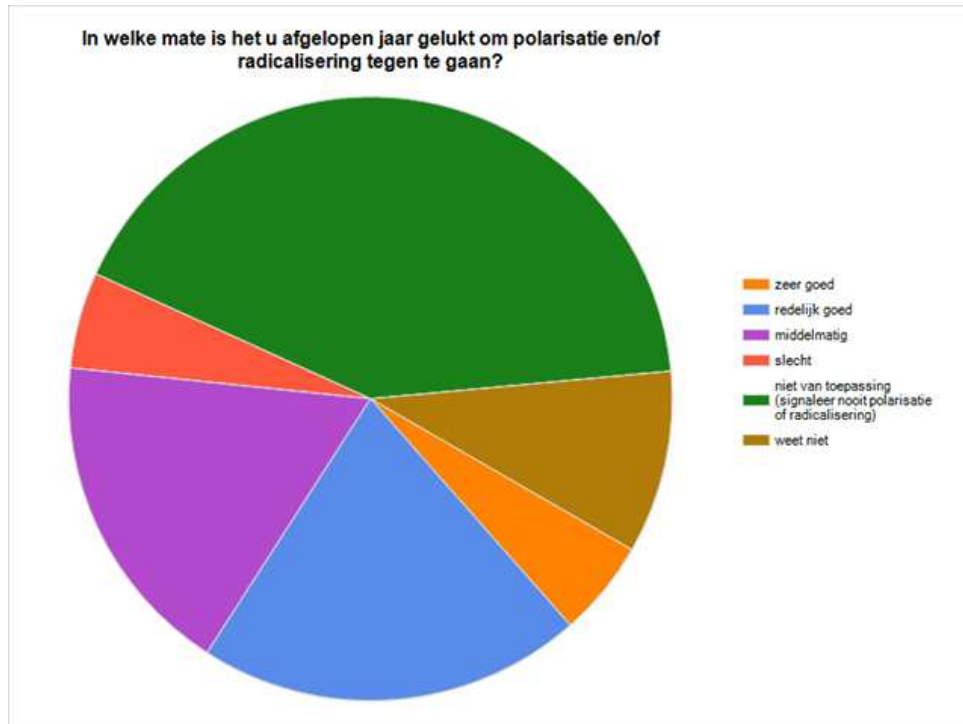
Als we een uitsplitsing maken naar de verschillende vormen van radicalisme blijkt dat de beroepsgroep onderwijs en 'anders' verschillende vormen van radicalisering signaleren.

Door deze uitsplitsing wordt inzichtelijk welke vormen de verschillende groepen tegenkomen. Onderwijs blijkt voornamelijk geconfronteerd te worden met islamitisch en rechts extremisme. Eerstelijnsprofessionals werkzaam in het onderwijs geven daarnaast aan niet met asielgerelateerd extremisme te worden geconfronteerd. Dit in tegenstelling tot de respondenten uit de groep 'anders'. Opvallend is dat 'andere vormen' van radicalisering door de respondenten uit de beide groepen ook redelijk vaak als antwoord is gegeven.

Sector	Islamitisch extremisme	Rechts extremisme	Dierenrechten extremisme	Asiel- gerelateerd extremisme	Andere vormen	Totaal respondenten
Onderwijs	23	21	1	0	8	40
Anders	17	20	6	4	13	25

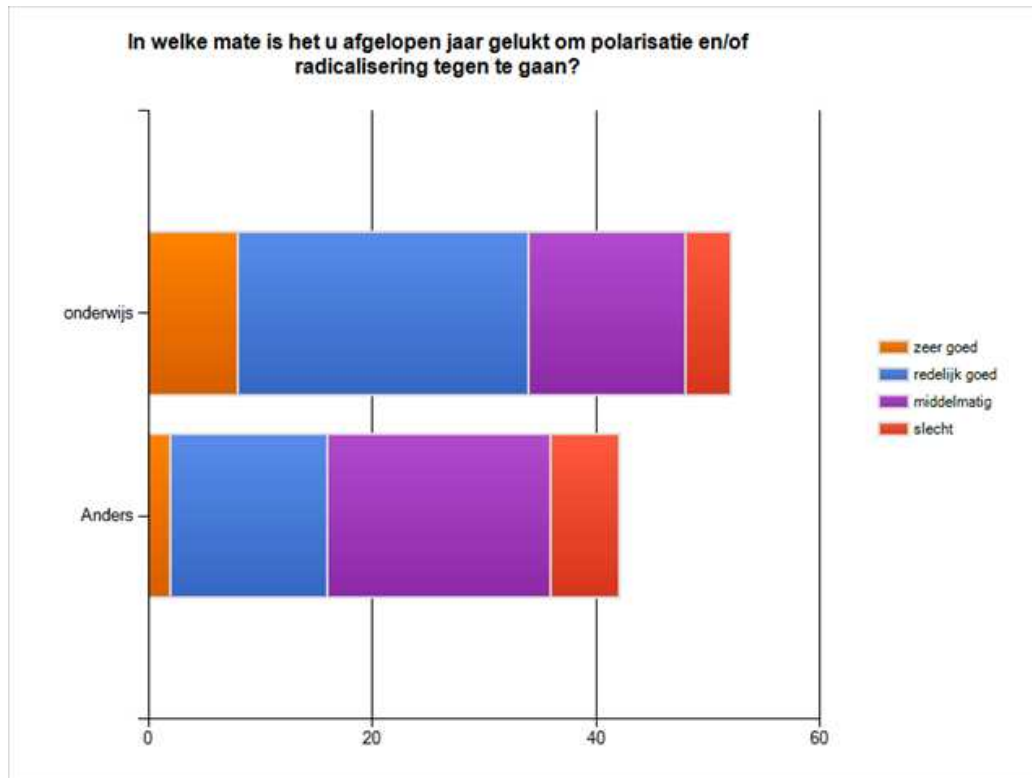
3.4 Tegengaan polarisatie en/of radicalisering?

Van de 194 geënquêteerden die deze vraag beantwoordden gaven 44 eerstelijnsprofessionals (22,7%) aan dat het ze middelmattig (17,5%) tot slecht (5,2%) gelukt is polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan. 40 eerstelijnswerkers (20,6%) gaven aan redelijk goed geslaagd te zijn in het tegengaan van polarisatie en radicalisering, slechts 10 personen (5,2%) oordeelden daar zeer goed in geslaagd te zijn.

9,8%, dat zijn 19 eerstelijnswerkers, gaven aan dat zij niet weten of het hen gelukt is polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan. Dit betekent dus dat één derde van de respondenten niet kan bevestigen dat ze dit goed aanpakken. De meerderheid van de respondenten gaf aan dat de vraag niet van toepassing was, 41,8%.

Wanneer we een uitsplitsing maken naar de twee groepen wordt inzichtelijk in welke mate de verschillende respondenten in staat zijn geweest polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan. De antwoordmogelijkheden 'niet van toepassing' en 'weet niet' zijn uit het schema gelaten om de antwoorden die er voor dit onderzoek toe doen meer te kunnen specificeren.

* Horizontale as: absolute gegevens

De grootste groep van de respondenten uit het onderwijs gaf aan goed tot redelijk goed in staat te zijn polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan; het gaat dan om 34 personen. 14 personen antwoordden middelmatig in staat te zijn deze processen tegen te gaan en 4 respondenten kozen voor het antwoord 'slecht'. Opvallend is dat de groep 'anders' de vraag het meest met 'middelmatic' beantwoordde: 20 respondenten gaven dit antwoord, 14 antwoordden met 'redelijk goed' en 2 met 'zeer goed'. 4 respondenten beantwoordden de vraag met 'slecht'.

Uit de eerdere vragen hebben we kunnen vaststellen dat de groep 'anders' meer polarisatie en/of radicalisering signaleert dan het onderwijs, maar de antwoorden op deze vraag tonen ook aan dat deze groep van zichzelf vindt het minst goed in staat te zijn polarisatie en radicalisering tegen te gaan.

3.4.1 Toelichting van de respondenten op in welke mate het het afgelopen jaar gelukt is polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan

In het onderzoek is tevens ruimte gemaakt om de respondenten hun toelichting te geven op de wijze waarop het hen gelukt is om polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan. Het is een waardevolle aanvulling op de cijfermatige gegevens en geeft een inzicht in de beleving van polarisatie en/of radicalisering van de eerstelijnsprofessionals. Uit de 67 toelichtingen die gegeven zijn op deze vraag door de geënquêteerden is een selectie gemaakt. Ten eerste worden specifieke acties genoemd gericht op het tegengaan van polarisatie en/of radicalisering en de tweede soort van toelichtingen heeft betrekking op kenmerkende en opvallende reacties

welke zijn gegeven. In bijlage 2 treft u alle toelichtingen van de respondenten op deze vraag.

Specifieke acties genoemd door respondenten:

“Zijn met een project bezig "De ander en Ik". Bewustwording en identiteitontwikkeling van jongeren”.

“We organiseren gesprekken tussen christelijke en moslim jongeren, dit verloopt goed”.

“Gesprekken op school met verschillende culturen tijdens reflectielessen leert leerlingen hun mening goed te verwoorden”.

“Door een speciaal project te starten met de betreffende groep, is dit bijna geheel tot 0 gereduceerd”.

“Ik organiseer voor jongeren activiteiten rondom polarisatie en radicalisering. Dit zijn cultuurdagen waarbij jongeren in contact komen met diverse culturen en waarbij het doel is dat men respect voor elkaar krijgt en kennismaakt met personen die 'anders zijn' dan zijzelf”.

Kenmerkende reacties van respondenten:

“Voor de klas probeer je altijd bruggen te slaan en verbindingen aan te gaan. Of dat gelukt is, is moeilijk te beoordelen”.

“Bespreekbaar maken betekent nog niet dat je de ander hebt overtuigd”.

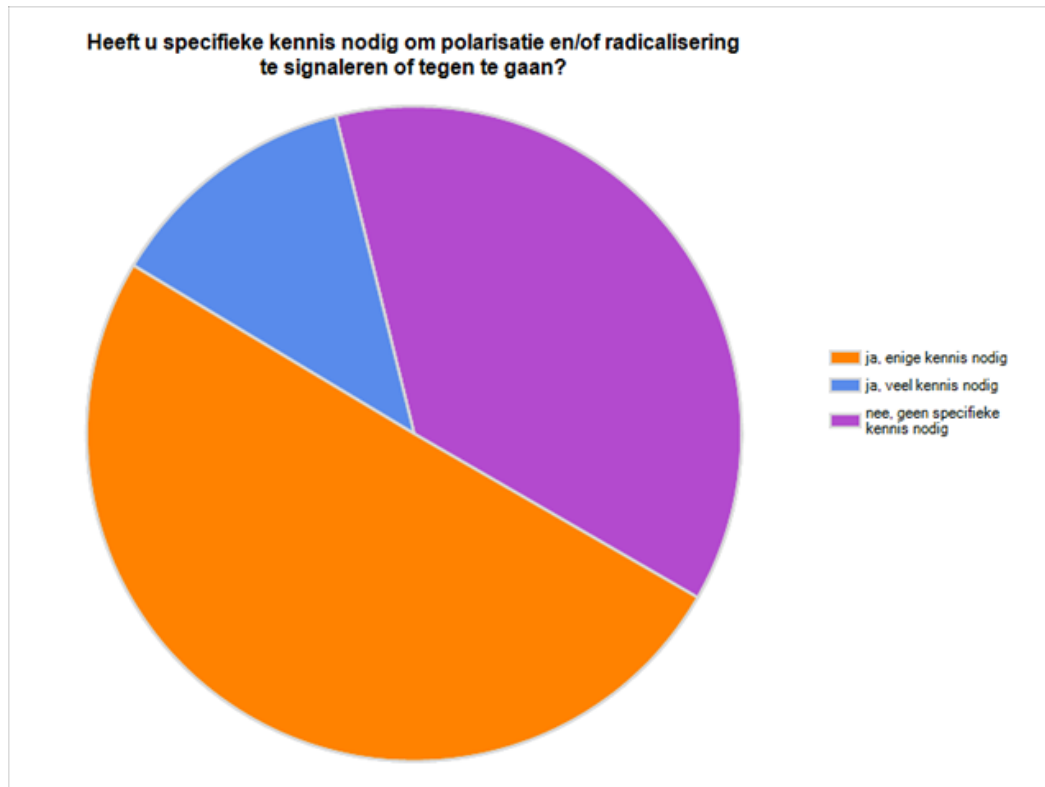
“Door overleg en samenwerking met de politie is geconstateerd dat het signaal over rechts-extremisme van de politie naar het samenwerkingsverband van VO scholen, niet geheel juist was. De veronderstelde concentratie bleek voort te komen uit onjuiste 'triggerwoorden' in het politiesysteem. Het overleg was verder een eye-opener voor zorgcoördinatoren en managers van de scholen. De alertheid op signalen is daardoor versterkt”.

“De dialoog wordt gevonden en leidt (meestal) tot begrip of in ieder geval tot het respecteren van de ander”.

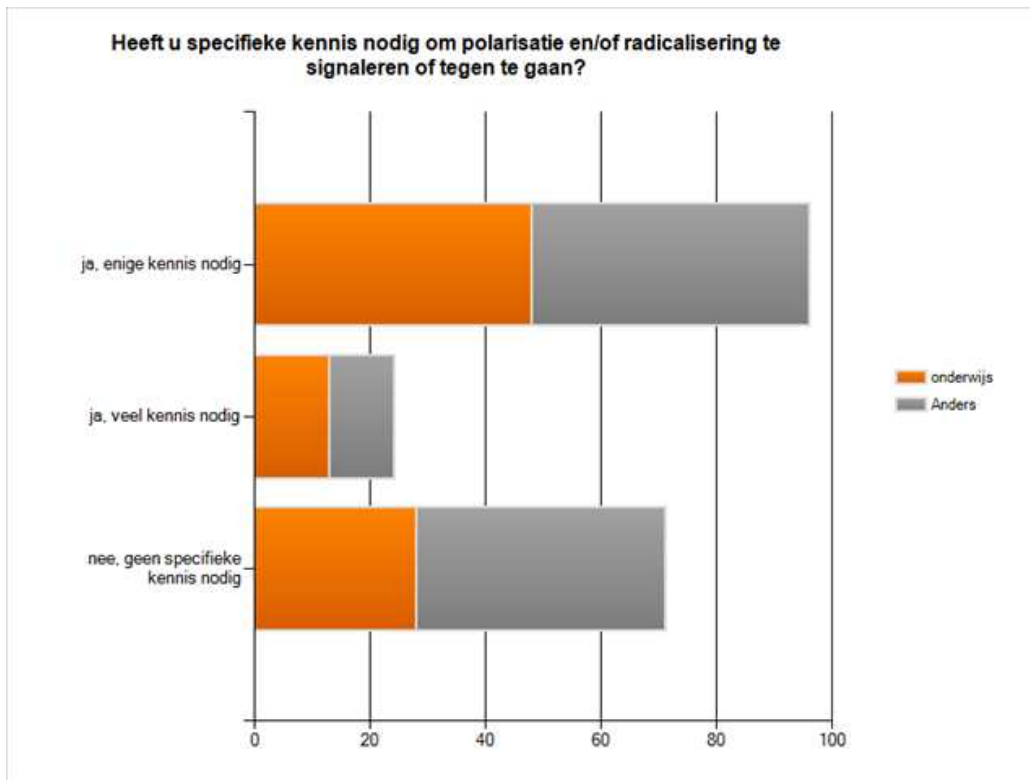
“Frustratie bij individuen is groot; is niet eenvoudig weg te nemen”.

3.5 Behoeftte aan kennis

Heeft u specifieke kennis nodig om polarisatie en/of radicalisering te signaleren of tegen te gaan?

Bijna twee derde (62,9%), 120 van de 191 respondenten, gaf tijdens het onderzoek aan gebaat te zijn bij specifieke kennis om polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan of te signaleren. Het gaat dan om extra kennis, aanvullend op de kennis die ze nu eventueel al hebben. 96 personen antwoordden dat enige kennis voldoende is, 24 geënquêteerden antwoordden dat zij behoefte hebben aan veel kennis. 37,2% van de eerstelijns werkers die deze vraag beantwoordden gaven aan geen specifieke kennis nodig te hebben om polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan. Hierbij gaan we ervan uit, gezien de uitgebreide antwoorden op deze vraag, dat respondenten deze vraag niet hebben geïnterpreteerd als dat zij de mening zijn toegedaan dat om polarisatie of radicalisering te signaleren of tegen te gaan je toegerust moet zijn met specifieke kennis.

* Horizontale as: absolute gegevens

Van de respondenten heeft 48 respondenten uit de onderwijssector behoefte aan enige kennis met betrekking tot polarisatie en radicalisering, 13 personen gaven aan behoefte te hebben aan veel kennis en 28 personen hebben geen behoefte aan specifieke kennis. Ook bij de groep 'anders' is deze verdeling redelijk gelijk; 48 eerstelijns werkers hebben behoefte aan enige kennis, 11 respondenten gaven aan behoefte te hebben aan veel kennis en 43 personen antwoordden geen specifieke kennis nodig te hebben.

Tijdens het onderzoek is gevraagd aan de respondenten te specificeren aan welke extra kennis zij behoefte hebben. Van de 120 eerstelijns werkers die in de vorige vraag aangaven in meer of mindere mate behoefte te hebben aan kennis namen 85 respondenten de moeite om in een paar steekwoorden uit te leggen waar deze behoefte ligt. Hieronder wordt een selectie gepresenteerd. Zie bijlage 3 voor alle toelichtingen op deze vraag.

“Samenwerking met religieuze instellingen (contact leggen nu soms moeilijk, wat kan je wel/niet bespreken et cetera). Kom veel meiden tegen uit islamitische groepen die in de problemen komen rond eerdergerelateerd geweld”.

“De uiterlijke kenmerken die daarmee gepaard kunnen gaan is het meest simpele. De kanalen waarlangs de werving geschiedt, vindt meestal plaats buiten mijn werkgebied. Wat gebeurt er op universiteiten en gevangenissen? Waar vinden mogelijke huiselijke sessies plaats? Hoe neem ik waar dat een persoon niet vijf weken op vakantie gaat maar via Turkije doorreist naar een trainingskamp? Is deze kennis voor mij voldoende om beter te signaleren”?

“Het herkennen van signaal en patronen en het leren onderscheiden van rechtsradicalisering bij individuen en in groepsverband”.

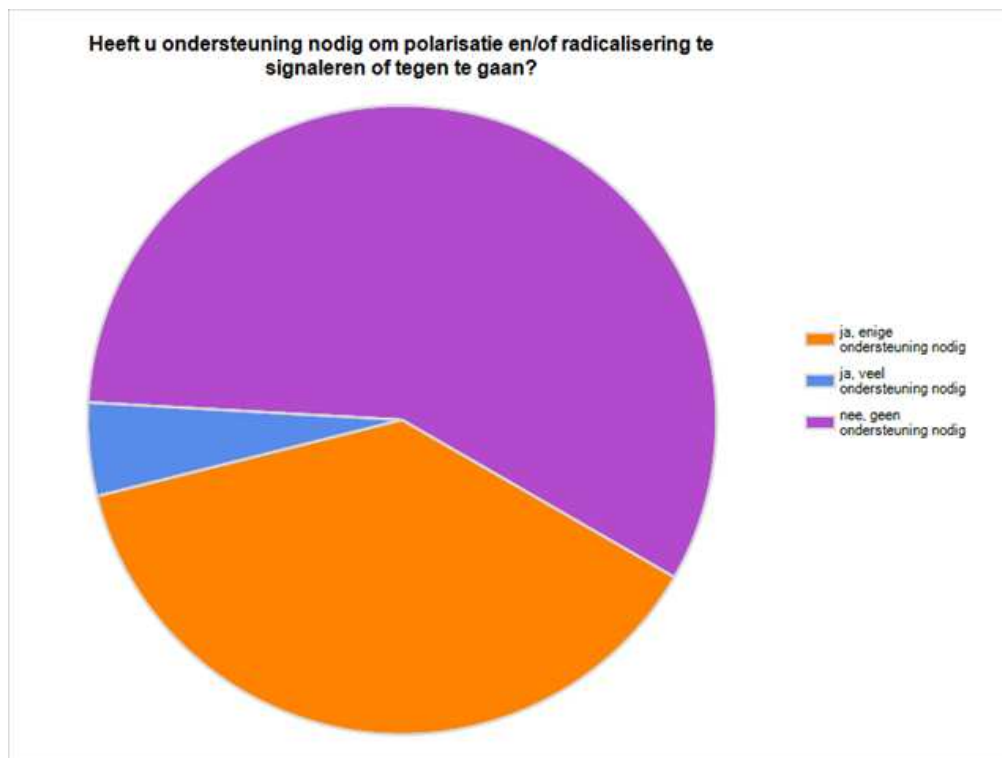
“Wat betreft islamitische leefregels e.d. hebben we weinig kennis. Daarnaast is het sowieso nuttig om kennis te hebben van bepaalde groepen. Dan denk ik bijvoorbeeld aan Antillianen, (straat)bendes zoals de Bloods en de Crips, et cetera”.

“Op de hoogte zijn van jeugdcultuur en een goed onderscheid kunnen maken tussen structureel en incidenteel gedrag en kennis hebben van maatschappelijke verschijnselen”.

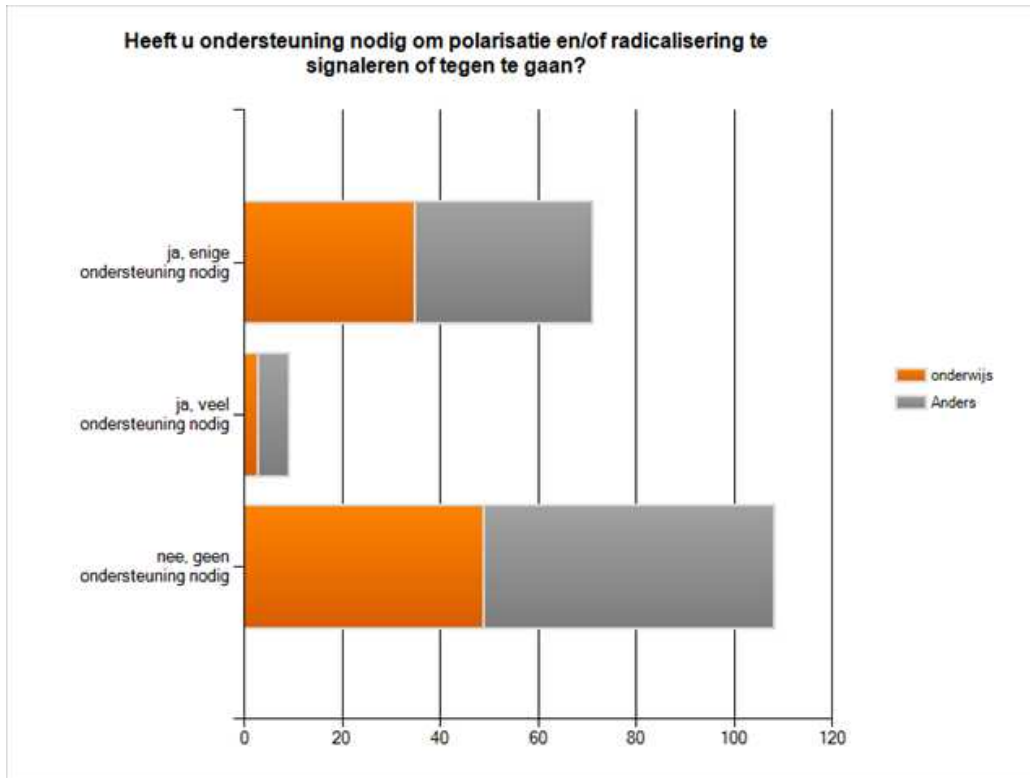
“Om het te herkennen, en de wet en regelgeving die van toepassing is”.

3.6 Behoeftte aan ondersteuning

Heeft u ondersteuning nodig om polarisatie en/of radicalisering te signaleren of tegen te gaan?

Van de 188 respondenten geeft 42,6% aan (dat zijn 80 eerstelijnsprofessionals) in meer (4,8%) of mindere (37,8%) mate behoefte te hebben aan extra ondersteuning met betrekking tot het signaleren of tegengaan van polarisatie en/of radicalisering. 57,4% van de eerstelijns werkers die deze vraag beantwoordde, heeft aangegeven geen vorm van ondersteuning nodig te hebben. Als voorbeelden van extra ondersteuning werd in de vraagstelling genoemd handboeken voor eerstelijns werkers en projecten om jongeren weer in het gareel te krijgen.

* Horizontale as: absolute gegevens

Opnieuw tonen de antwoorden van de groepen onderwijs en ‘anders’ geen grote verschillen. 49 eerstelijns werkers uit het onderwijs geven aan geen ondersteuning nodig te hebben, 35 respondenten hebben wel behoefte aan enige ondersteuning, 3 personen hebben zelfs behoefte aan veel ondersteuning. Wat betreft de groep ‘anders’ hebben 59 respondenten geen behoefte aan extra ondersteuning, 36 personen hebben wel behoefte aan enige ondersteuning en 6 respondenten hebben zelfs behoefte aan veel ondersteuning bij het signaleren of tegengaan van polarisatie en radicalisering.

Tijdens het onderzoek is gevraagd aan de respondenten te specificeren aan welke vorm van ondersteuning zij behoefte hebben. Van de 80 geënquêteerden die aangaven behoefte te hebben aan enige vorm van ondersteuning hebben 66 eerstelijns werkers de moeite genomen om in een paar steekwoorden uit te leggen waar de behoefte ligt. Zie bijlage 3 voor alle toelichtingen op deze vraag. Hieronder wordt een selectie gepresenteerd.

“Trainingen in de herkenning en tegengaan polarisatie en radicalisering en eventueel projecten voor jongeren”.

“Ondersteuning kan op afroep komen door politie, veiligheidshuis e.a. Jaarlijks wordt er een overleg georganiseerd rond het thema ‘Veiligheid in en om de school’ tussen rectoren van de scholen, politie, jeugdzorg, gemeenten e.a.”.

“Manieren van gesprek aangaan met jongeren hierover”.

“Er is een goed netwerk nodig om de signalen te bespreken en lijnen uit te zetten om dit samen aan te pakken”.

“Handboek, projecten/voorlichting”.

“Richtlijnen voor eerstelijns medewerkers”.

“Training voor de vertrouwenspersonen en wellicht enkele decanen om te herkennen en specialistische hulp in te schakelen”.

4 Conclusie en aanbevelingen

Op de onderzoeksvraag: *In welke mate signaleren eerstelijnswerkers uit diverse sectoren problematische polarisatie en/of radicalisering en wensen ze ondersteuning bij het tegengaan daarvan?* zal hieronder op basis van de geanalyseerde resultaten antwoorden worden gegeven op de eerder genoemde deelvragen.

4.1 Signaleren problematische polarisatie en/of radicalisering

60,7% van de 206 respondenten heeft tijdens het onderzoek aangegeven het afgelopen jaar in meer of mindere mate geconfronteerd te zijn met polarisatie tijdens het werk. Meer dan één derde, 38,9% van de eerstelijnswerkers die deze vragenlijst invulde heeft aangegeven in meer of mindere mate geconfronteerd te zijn met radicalisering op het werk, het gaat dan om 77 eerstelijnswerkers. Omdat nadrukkelijk is gevraagd deze digitale vragenlijst ook in te vullen wanneer men niet in aanraking komt met polarisatie en/of radicalisering, beoordelen we dit als een hoog percentage. Veel eerstelijnswerkers komen dus in aanraking met polarisatie, al geldt voor de meeste dat zij slechts een enkele keer polarisatie signaleren. Verondersteld mag worden dat het beperkte aantal keren dat men polarisatie aantreft, het verkrijgen van genoeg kennis en handelingsbekwaamheid bemoeilijkt. Tevens moet hierbij bedacht worden dat we bij het stellen van deze vraag de definitie van radicalisering toonden, waarin bestrijding van de democratische rechtsstaat genoemd wordt. Die definitie kan als stevig beschouwd worden door veel respondenten.

Respondenten uit het onderwijs signaleren zowel polarisatie als radicalisering een enkele keer. Enkele respondenten uit de groep 'anders' signaleren polarisatie en radicalisering zelfs maandelijks of wekelijks. Daarbij zijn islamitisch extremisme en rechts extremisme de vormen van radicalisering waar zowel de respondenten uit het onderwijs als de overige sectoren het meest mee geconfronteerd worden.

4.2 Tegen gaan polarisatie en/of radicalisering

Van alle respondenten zegt één derde van de respondenten van zichzelf dat ze polarisatie en/of radicalisering niet goed kan tegengaan of niet kan bevestigen dat ze dit goed aanpakken. We beoordelen dit als een fiks aandeel, zeker omdat je mag veronderstellen dat respondenten enige weerstand hebben om dit van zichzelf te erkennen.

Het aandeel van één derde van de respondenten die polarisatie en/of radicalisering niet goed kan tegengaan of dat niet kan bevestigen is ook hoog vergeleken bij het kwart van de respondenten die vindt dat ze deze problematiek wel redelijk of zeer goed kan tegen gaan. Er zijn dus meer respondenten die vinden dat ze dit niet goed doen, dan respondenten die vinden dat ze wel goed slagen in het tegengaan van polarisatie en/of radicalisering.

De geënquêteerden uit het onderwijs zeggen over zichzelf redelijk goed te slagen in het tegengaan van deze processen. Ondanks dat respondenten uit de groep 'anders' aangeven regelmatig polarisatie en radicalisering te signaleren geven zij voornamelijk aan middelmatig in staat te zijn hier iets tegen te doen.

4.3 Behoeftte aan extra kennis en/of ondersteuning

Eerstelijnswerkers uit zowel het onderwijs als de diverse groep 'anders' signaleren in verschillende mate polarisatie en/of radicalisering. Ondanks deze verschillen van mate van signalering leeft er bij beiden beroepsgroepen de behoefte om extra kennis te ontvangen. Respondenten werkzaam binnen het onderwijs geven daarnaast aan gebaat te zijn bij extra ondersteuning om polarisatie en/of radicalisering beter te kunnen signaleren of tegen te gaan.

Bijna twee derde van de geënquêteerden vindt dat ze meer kennis nodig heeft om polarisatie en/of radicalisering te signaleren of te bestrijden. We beschouwen dit als een zeer groot aandeel. In feite geeft men aan nu tekort te schieten. Het vergt nogal wat om dat toe te geven. Dat bijna de helft van de respondenten van zichzelf vindt extra ondersteuning nodig te hebben in het signaleren of tegengaan van polarisatie en/of radicalisering, beschouwen we tevens als een (erg) hoog aandeel. We mogen namelijk aannemen dat men niet doelt op louter een kennisbehoefte, aangezien de vraag daarnaar net daarvoor is gesteld.

4.4 Aanbevelingen

Uit dit korte onderzoek onder eerstelijnsprofessionals zijn verschillende signalen naar voren gekomen welke opgepakt dienen te worden binnen het intensiveren van het signaleren en bestrijden van polarisatie en radicalisering. Omdat echter alleen cijfermateriaal niet een volledig beeld geeft van de behoeften van de eerstelijnsprofessionals is het noodzakelijk meer kwalitatieve informatie te verzamelen en op te nemen binnen dit onderzoek.

Verder onderzoek kan mogelijk gemaakt worden door diepte-interviews met respondenten van het onderzoek. Binnen het onderzoek hebben de respondenten de mogelijkheid gekregen zich op te geven voor een interview. In totaal 11 respondenten hebben gehoor gegeven aan deze oproep en hun contactgegevens achter gelaten. Door middel van deze interviews kan in kaart worden gebracht:

- Welke andere vormen van radicalisering deze eerstelijnsprofessionals signaleren tijdens het werk;
- Welke werkvormen professionals ontwikkeld hebben om polarisatie en/of radicalisering te signaleren;
- Welke werkvormen professionals ontwikkeld hebben om polarisatie en/of radicalisering te voorkomen;
- Aan welke specifieke kennis en ondersteuning eerstelijnsprofessionals behoefte hebben;
- Op welke wijze deze kennis en ondersteuning aangeboden kan worden.

4.4.1 Aanbeveling: behoefte aan extra kennis en ondersteuning

Uit onderzoek blijkt dat zowel eerstelijnsprofessionals werkzaam binnen het onderwijs als binnen andere sectoren in soortgelijke mate behoefte hebben aan specifieke kennis met betrekking tot polarisatie en radicalisering. Naast de aanbeveling van het uitbreiden van dit onderzoek met meer kwalitatieve informatie kan dit onderzoek ook gebruikt worden als verantwoording voor het uitvoeren van een landelijke deskundigheidsbevordering voor eerstelijnswerkers. Daar het onderzoek aantoont dat medewerkers voornamelijk werkzaam binnen het jongerenwerk, de jeugdzorg en politie het meest polarisatie en radicalisering signaleren is het aan te bevelen deze sectoren uitgebreider toe te rusten met kennis dan het onderwijs. Dit kan worden vormgegeven door trainingen op maat. Hierbij dient de nadruk te liggen op het signaleren of tegengaan van polarisatie en radicalisering. Het is van belang dat de signaalfunctie bij deze eerstelijnsprofessionals op orde is daar hierdoor polarisatie en radicalisering bestreden kan worden.

In de behoefte van eerstelijnsprofessionals binnen het onderwijs en andere hiervoor genoemde sectoren aan extra kennis zou kunnen worden voorzien door de toelichtingen die respondenten gegeven hebben op vraag 5.1 te inventariseren en daar een informatieaanbod op te ontwikkelen. Een mogelijkheid hierbij is om op de website van Nuansa gerichte informatie te vermelden met betrekking tot de onderwerpen; herkenning van signalen, basiscursus over 'de islam', handelingsverlegenheid etc. In de ondersteuningsvraag van respondenten kan op de Nuansa website ook deels worden voorzien door het landelijke aanbod aan activiteiten met betrekking tot polarisatie en radicalisering prominent te delen.

Bijlage 1: Vragen en antwoordmogelijkheden

1. In welke sector bent u werkzaam?

- Onderwijs
- Jeugdzorg
- Politie
- Jongerenwerk
- Anders

2. Hoe vaak heeft u afgelopen jaar in uw werk polarisatie gesignaleerd?

- Nooit
- Een enkele keer
- Een paar keer per jaar
- Maandelijks
- Wekelijks

3. Hoe vaak heeft u afgelopen jaar in uw werk radicalisering gesignaleerd?

- Nooit
- Een enkele keer
- Een paar keer per jaar
- Maandelijks
- Wekelijks

3.1. Indien u radicalisering tegenkomt, wat voor vormen zijn dat dan? (meerdere opties mogelijk)

- Islamitisch extremisme
- Rechts extremisme
- Dierenrechten extremisme
- Asielgerelateerd extremisme
- Andere vormen van extremisme

4. In welke mate is het u afgelopen jaar gelukt polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan?

- Zeer goed
- Redelijk goed
- Middelmatig
- Slecht
- Niet van toepassing
- Weet niet

4.1. Kunt u uw antwoord toelichten? (zie bijlage 2)

5. Heeft u specifieke kennis nodig om polarisatie en/of radicalisering te signaleren of tegen te gaan?

- Ja, enige kennis nodig
- Ja, veel kennis nodig
- Nee, geen specifieke kennis nodig

5.1 Omschrijf in enkele steekwoorden waarover u kennis nodig heeft (Dat kan variëren van rechts extremistische symbolen en islamitische leefregels tot samenwerking met religieuze instellingen)

6. Heeft u specifieke ondersteuning nodig om polarisatie en/of radicalisering te signaleren of tegen te gaan?

- Ja, enige ondersteuning nodig
- Ja, veel ondersteuning nodig
- Nee, geen specifieke ondersteuning nodig

6.1. Omschrijf in enkele steekwoorden wat voor ondersteuning u nodig heeft (dat kan variëren van handboeken voor eerstelijns werkers en projecten om jongeren weer in het gareel te krijgen tot trainingen om polarisatie en radicalisering te leren herkennen).

Bijlage 2: Toelichtingen antwoord 4 (welke kennis?)

Vraag 4: welke specifieke kennis heeft u nodig om polarisatie en/of radicalisering tegen te gaan?

Gesprek daarover beklijft niet.
Het zijn tendensen onder jongeren. De school heeft daar weinig vat op.
Veel investeren in gesprekken met leerlingen. Leerlingen kennen en met ze in contact blijven.
Wij hebben bij de intake te maken gehad met een islamitische deelnemer die weigert vrouwen een hand te geven. We mogen daarop niet weigeren, maar het is heel moeilijk om zo'n deelnemer in onderwijs te laten deelnemen. Je hebt als instituut weinig tot niets in handen om daar mee om te gaan.
Omdat ik het in het werk gelukkig niet veel tegenkom (nog?), heb ik middelmatig ingevuld; het liep niet uit de hand en ik was er niet direct bij betrokken.
Voor de klas probeer je altijd bruggen te slaan en verbindingen aan te gaan. Of dat gelukt is, is moeilijk te beoordelen.
Doorgaans zijn wij in staat om voordat de situatie uit de hand loopt maatregelen te treffen die de situatie stabiliseren.
Het effect is moeilijk meetbaar, maar ik heb gesprekken gevoerd met de desbetreffende jongeren, vanuit het werk is er breed op ingezet om deze jongeren te begeleiden, veel aandacht bij BuCo (BurgerschapsCompetenties).
Binnen de gemeente waar ik werkzaam ben heb ik niet met radicalisering/polarisatie te maken gehad.
Hoofddoekjes op VO Anti discriminatie bureau ingeschakeld.
Indien dit aan de orde is wordt dit onder de aandacht gebracht van andere (gespecialiseerde) diensten.
In privé situatie beter, in werk situatie niet of nauwelijks omdat het niet past binnen mijn functie als gezinsvoogd.
Bespreekbaar maken betekent nog niet dat je de ander hebt overtuigd.
Radicalisering bespreken met de radicalen. Vooral het gesprek aan blijven gaan.
Deze school kent vrijwel geen leerlingen uit het Midden Oosten, ook het aantal moslims is klein.
Het onderwerp speelt bij ons gelukkig niet zo'n grote rol. Ondanks dat ons ROC in het zuiden van het land circa 12.000 deelnemers heeft lijkt de controle op deze deelnemers vanuit het onderwijs en de ondersteunende staf behoorlijk goed te zijn, waardoor extremisme haast voorkomt in de omgeving van de school. Ik sluit hierbij niet uit dat het niet gebeurt in de thuissituatie of op momenten dat de deelnemers niet op school zijn.
Je kunt het signaleren en benoemen. De mogelijke radicalisering vindt heimelijk plaats. De signalen worden door de regionale diensten weggezet met de landelijke diensten. Voor mij blijft het verder signaleren over.
Gemis van politie in dit verhaal.
Bespreekbaar gemaakt.
Zijn met een project bezig "De ander en Ik", bewustwording en identiteitontwikkeling jongeren.

Ouderbetrokkenheid e.d.
Gerealiseerd is directe communicatie tussen politie en onderwijsveld waardoor onderwijs eerder signalen oppakt en er iets mee doet.
Door overleg en samenwerking met de politie is geconstateerd dat het signaal over rechts-extremisme van de politie naar het samenwerkingsverband van VO-scholen, niet geheel juist was. De veronderstelde concentratie bleek voort te komen uit onjuiste 'triggerwoorden' in het politiesysteem. Het overleg was verder een eye-opener voor zorgcoördinatoren en managers van de scholen. De alertheid op signalen is daardoor versterkt.
Door gebruik te maken van een specialist in etnische minderheden van de politie en met deelnemers gezamenlijk in gesprek te gaan.
Op onze school hebben we een interventie team dat zich richt op het voorkomen van ongewenst gedrag.
Je probeert te achterhalen waar de denkbeelden vandaan komen. Verder probeer je de mening van de anderen te nuanceren, door tegen argumenten te geven. Van belang vind ik dat er goed gekeken moet worden van waaruit gesproken wordt, uitlokking van reactie of diep gewortelde discriminatie. Dit vergt 2 verschillende benaderingen.
De dialoog wordt gevonden en leidt (meestal) tot begrip of in ieder geval tot het respecteren van de ander.
De leerlingen zijn lastig aanspreekbaar op hun gedrag.
Bepaalde groepen met verschillende etnische achtergronden gaan nu eenmaal niet goed samen. Ze zoeken elkaar op en willen gewoon een leuke tijd met elkaar hebben.
Steeds proberen in gesprek te gaan en mensen stimuleren om dat ook te doen, maar dat werkt niet altijd.
Bepaalde groep wordt intensief in de gaten gehouden, er is regelmatig overleg met doelgroepgerichte organisaties.
Radicalisering kent naar mijn mening verschillende niveaus en verschillende rollen binnen een radicale beweging van passief tot actief.
We organiseren gesprekken tussen christelijke en moslim jongeren, dit verloopt goed.
We hebben zelf gesprekken met jongeren, waarin zij tot nadenken worden gezet, spanningen worden daarna minder.
Ondanks het feit dat ik inhoudelijk doceer als het gaat over radicalisering en polarisering zie ik zowel op school als op straat daar niets van terug. Uiteraard in de media wel.
Nog geen actiepoint geweest van onze organisatie. Staat wel gepland.
Groepen met dezelfde gedachtegang, cultuur, beleving, denkbeelden etc. zoeken elkaar op. Dit is lastig omdat ze niet op de hoogte zijn van elkaars wereld. Het is altijd wij tegen zij.
Gesprekken op school met verschillende culturen tijdens reflectielessen leert leerlingen hun mening goed te verwoorden.
Door een speciaal project te starten met de betreffende groep, is dit bijna geheel tot 0 gereduceerd.
Uitwerking is moeilijk te controleren.
Via politie.
Gesprek aan gaan, serieus nemen en indien nodig bemiddelen of hulp van derden inschakelen.
Duidelijk signaal afgeven dat het niet getolereerd wordt.
Effecten op langere termijn zijn vaak teleurstellend.
Zeer snel, liefst binnen enkele uren met de betrokkenen aan tafel, ouders, politie, veiligheidsfunctionaris en lid van de schoolleiding.
Tijdens colleges uitgebreid over doorgesproken, in onderwijsteam beleid uitgestippeld.

Moeilijke groepen.
Het is altijd gelukt (beginnend) radicaliserende groepen bij elkaar te krijgen en op andere gedachten te brengen.
Het is lastig om bijv. een allochtone ouder te overtuigen dat je het beste voor hebt met zijn kind.
Het is nooit een blijvende oplossing, denkbeelden zitten diep.
Ik organiseer voor jongeren activiteiten rondom polarisatie en radicalisering. Dit zijn cultuurdagen waarbij jongeren in contact komen met diverse culturen en waarbij het doel is dat men respect voor elkaar krijgt en kennismaakt met personen die 'anders zijn' dan zichzelf.
We hebben op school hulp ingeroepen van een Marokkaanse maatschappelijk werkster, die heeft de standpunten t.a.v. hoofddoeken en andere religieusgerelateerde problematiek mee uitgelegd en verdedigd.
De leerlingen voelden zich nu beter begrepen, en konden zich niet verschuilen. Zij roepen vaak: jullie begrijpen dit toch niet en jullie discrimineren. Dit konden en kunnen wij nu makkelijker weerleggen.
In mijn werk kom ik tegen dat mensen een aangevraagde voorziening niet krijgen. Mensen geven dan aan dat buitenlanders wel alles krijgen. Op het moment dat dit soort opmerkingen worden gedaan, geef ik een waarschuwing, gaan mensen op de toon verder, dan beëindig ik het gesprek. Tot beëindiging van het gesprek ben ik nog niet moeten overgaan.
Worden regelmatig geconfronteerd met polarisatie via meldingen (wij zijn de provinciale anti discriminatie voorziening in Limburg) maar krijgen ook zelf in toenemende mate te maken met heftige reacties.
Proberen door middel van contacten, beleidsadviezen en contact met OM en politie acties en voorlichting op gang te brengen.
Te weinig sprake van radicalisering om hier iets zinnigs over te zeggen.
Aan alle basis- en Vwo-scholen worden verschillende gratis gast lessen aangeboden en gegeven door extra docent over "wat doet de gemeente" en "goed omgaan met elkaar" (les wordt ook in combinatie met de Anne Frank krant gegeven). Alle Zeeuws Vlaamse gemeenten betalen dit project namens PREVENTIE 4U - In S.v. ons grens gebied met België zijn soms invloeden van het Vlaams belang/ Valblok te merken.
De directe oorzaak is weggenomen, maar dit betekent niet dat onderliggende oorzaken ook zijn opgelost.
De werkgever aanspreken van de overlastgevende Oost Europeanen. Hangjongeren aanspreken op gedrag.
Ben werkzaam bij justitie en zorg dat de informatie bij de juiste diensten terecht komt.
Het is hier niet echt van toepassing.
Sommige kinderen laten zich heel moeilijk corrigeren, zeker als de ouders ook niet echt meewerken.
Bij eerste signalen is direct de bron opgezocht en een dialoog gestart, dan wel individu aangesproken op de gedragingen.
Er heeft zich geen aanleiding voorgedaan.
Door in relatie te blijven met alle leerlingen kan je steeds weer de druk van de ketel houden. In de samenleving wordt de druk opgebouwd. Op de scholen kunnen we de druk laten ontsnappen op basis van de relatie die wij met onze leerlingen onderhouden.
Iemand vertelde mij zijn levensverhaal. Ik vond dat ik mij niet in de positie bevond om hem daarop te bekritisieren.
Frustratie bij individuen is groot; is niet eenvoudig weg te nemen.

Bijlage 3: Toelichtingen antwoord 5 (welke ondersteuning?)

Vraag 5: beschrijf in enkele steekwoorden waar u kennis over nodig heeft.

Herkennen.
Kennis in het signaleren van alle vormen van polarisatie en radicalisering, want ik denk dat ik hier een blinde vlek heb zitten en het mij daarom niet opvalt. En ik dus ook geen actie in kan zetten.
Je hebt wettelijk niets om er mee om te gaan. Ik heb heel duidelijke wettelijke kaders nodig.
Islamitische leefregels.
Onderling en wederzijds begrip stimuleren.
Het "radicalisme" waar ik mee te maken heb zit 'm meer in uitgesproken Wilders-stemmers. Op welke manier zou je dat nu moeten signaleren of tegen gaan?
Achtergronden.
Toolbox' gereedschappen.
Bestrijden, hoe weet ik, kan ik meten dat het gedrag daadwerkelijk verbeterd is, het probleemgedrag waar ik last van had/heb verschoven is buiten mijn gezichtsveld.
Samenwerking met religieuze instellingen (contact leggen nu soms moeilijk, wat kan je wel/niet bespreken et cetera). Kom veel meiden tegen uit islamitische groepen die in de problemen komen rond eengerelateerd geweld.
Ook meer kennis tot islamitische leefregels zou mijn werk vergemakkelijken. Nu is het vaak zoeken in wat kan je wel en wat niet.
Herkennen van gedrag/uitingen enz.
Dit zal uiteraard anders zijn indien wij er in ons werk toch eens mee te maken krijgen.
Islamitische regels en wetten.
Hoe te reageren op signalen van rechts-extremistische uitingen.
Leren signalen te herkennen die (kunnen) duiden op radicalisering.
Signalen van rechts extremisme.
Waar liggen signalen?
Omdat wij een groep van ongeveer 43.000 mensen omvatten is dit dus ook op het brede terrein.
Alles wat we kunnen doen om de veiligheid te borgen is wenselijk. Ik kan echter niet specifiek aangeven wat we nodig hebben, omdat we bij ons het probleem nog niet echt tegenkomen. Het zou kunnen dat we het niet zien, maar dat lijkt me sterk in verband met de ervaring die onze medewerkers in de loop van de jaren hebben opgedaan. Daar waar zich wel eens iets voordoet, wordt dat t.a.t. zeer serieus opgepakt. Er is dan sprake van een samenwerking tussen onderwijs, beveiligingsmedewerkers en vertrouwenspersonen.
De uiterlijke kenmerken die daarmee gepaard kunnen gaan is het meest simpele. De kanalen waarlangs de werving geschiedt, vindt meestal plaats buiten mijn werkgebied. Wat gebeurt er op universiteiten en gevangenissen? Waar vinden mogelijke huiselijke sessies plaats? Hoe neem ik waar dat een persoon niet vijf weken op vakantie gaat naar Marokko maar via Turkije doorreist naar een trainingskamp. Is deze kennis voor mij voldoende om beter te signaleren?
Symbolen, diverse leefregels van verschillende culturen, herkenningstekens.
Over verschillende culturen, familierelatie, beeld van maatschappij, gezin, kind, school, vrije tijd e.d.

Politie heeft ons ingeleid in de problematiek en geleerd rechtekstremistische symbolen te herkennen.
Het herkennen van signaal en patronen en het leren onderscheiden van rechtsradicalisering bij individuen en in groepsverband.
Signalering in onderwijssituaties, bijvoorbeeld m.b.t. stageplaatsen.
Je moet problematieken kunnen herkennen.
Herkennen van gedrag, inzicht krijgen in signalen.
Samenwerking met religieuze instellingen, wellicht ook met zeer christelijke instellingen.
Het probleem lijkt hier niet of nauwelijks te spelen. We moeten er voor waken dat het niet onder de oppervlakte leeft of gaat leven en de signalen herkennen. Het (sneller) herkennen van polarisatie en/of radicalisering zou wellicht van waarde voor ons kunnen zijn.
Ik heb inzicht nodig in de rechts-extremistische symbolen en islamitische leefregels tot samenwerking met religieuze instellingen.
Wat betreft islamitische leefregels e.d. hebben we weinig kennis. Daarnaast is het sowieso nuttig om kennis te hebben van bepaalde groepen. Dan denk ik bijvoorbeeld aan Antillianen, (straat)bendes zoals de Bloods en de Crips, et cetera.
Over islamitische leefregels en met name over hoe daarop te reageren.
Welke doelen streven extremisten na, wanneer herken ik signalen.
In hoeverre het te herkennen is als dergelijke gedrag speelt, misschien wordt het niet herkend.
Hoe herken je het en pak je zoiets aan als een team.
Symbolen.
kennis religies.
Contact religieuze instellingen.
Beleid gemeente.
Manier van gesprekken aangaan met jongeren hierover.
Ik ben docent in de lessen worden de items aangehaald.
Om het te herkennen, en de wet en regelgeving die van toepassing is.
Groepsdynamica, eigen beeld, gespreksvaardigheden, inzicht in andere culturen en hun motieven.
Maatschappelijke betrokkenheid, weten wat er binnen de verschillende culturen leeft, kennis hierover is zeker nodig.
Symbolen leren kennen, waar moet je op letten, wat valt op, hoe weet je dat 'men' bezig is met rechts-extremisme enzovoort. Maar dit hoeft niet uitputtend te zijn.
"Niet -nederlandse" kernwoorden.
Kennis van enkele groeperingen.
Samenwerking.
Leefregels van allerlei groeperingen, kennis van verschillende geloven, kennis van de geschiedenis.
Op de hoogte zijn van jeugdcultuur en een goed onderscheid kunnen maken tussen structureel en incidenteel gedrag en kennis hebben van maatschappelijke verschijnselen.
Je moet kennis hebben over de godsdiensten en gewoonten.
Moeilijk aan te geven. We hebben al vaker voorlichting gehad op school over polarisatie en de verschillen in culturen maar worden toch ook weer vaak verrast.
Islamitische leefregels en rechts-extremisme.

Activiteiten om de eventuele problemen rondom radicalisering en polarisatie (preventief) tegen te gaan. hoe kun je jongeren tussen de 10 en 14 jaar positief motiveren om respect te genereren voor iedereen in de samenleving.
Eerwraak, gebedsruimte.
Cultuurachtergrond is wel zo handig om te weten wat de achterliggende gedachten kunnen zijn van reacties en handelen. En hoe hiermee om te kunnen gaan.
Symbolen, leefregels, groeperingen.
Kennis over specifieke wet -en regelgeving om het aan te pakken voor betrokken professionals.
kennis over islamitische leefregels (vb. aanpak eengerelateerd geweld).
Jongeren wijzen op hun verantwoordelijkheid om als christen in de samenleving te functioneren.
Ik denk dat het handig is om over alle voorbeelden meer te weten.
Het herkennen van en handvatten om het gesprek aan te gaan om het bespreekbaar te maken.
Mocht een situatie zich voordoen is de kennisbehoefte aanwezig; momenteel niet.
Beschikken zelf over basiskennis (literatuur en contacten) maar hebben behoefte aan herkenning symbolen, namen en strategieën van bepaalde groeperingen.
Doelgroepen, uitingen van hun overtuigingen, leefregels en anticiperen op problemen.
En het speelt te weinig en de nodige kennis is direct voor handen, of anders via het gewone contact of internet: je kunt ook gewoon het gesprek aangaan ook al nemen mensen radicale standpunten in. Luisteren is een kunst die je niet moet verleren.
Nog onvoldoende kennis van rechts-extremistische symbolen en islamitische leefregels. Wenselijk om op school gasten uit te nodigen van religieuze instellingen
Samenwerking met religieuze instellingen zou dus ook een goede zaak zijn. En voor school gebruik goede duidelijke les aanvullende stof (folders enzovoort) om door te geven aan jongeren na de les.
Kennis van achtergrond/ referentiekader.
Op dit moment niet van toepassing. Is geen issue. Mocht dit wel het geval zijn, neem ik met het kennis- en adviescentrum (Nuansa) contact op!
Cultuur.
Herkennen/signaleren en verwerken.
Zowel kennis van de manier waarop je bepaalde groeperingen het beste kunt benaderen als kennis van de specifieke achtergrond van het individu/ de individuen waarmee ik te maken heb.
Signaleren van radicalisering en/of polarisatie.
Niet mee te maken gehad, maar er is wel kennis voor nodig om te signaleren en er daadwerkelijk iets aan te doen.
In mijn werk heb ik te maken met kinderen, jongeren en ouders. Ik heb met name behoefte aan handvatten om met islamitische cultuur om te gaan.
Extra kennis is nooit mis. Echter we moeten oppassen om alles te problematiseren in verband met de druk van de samenleving en de daaraan gekoppelde hijgerige politiek en media. Zorgvuldigheid, relatie en niet direct oordelen zijn volgens mij de kernen waar het om gaat. Angst is daarbij de slechtste raadgever.

<p>Ik zou het handig vinden handvatten te krijgen zodanig het gesprek aan te gaan met radicaliserende mensen dat zij zich gerespecteerd voelen als mens. Om hen vervolgens in een dialoog bewust maken hoe ondermijnend hun gedrag en gedachten werken in de samenleving.</p>
<p>Aangezien we geen ervaring hebben met polarisatie en/of radicalisering, zouden we kennis kunnen gebruiken over het herkennen en tegengaan ervan.</p>
<p>In het geval het zich zou voordoen, heb je kennis nodig om de juiste zaken te doen.</p>
<p>Als je in een omgeving werkt en woont waar dit absoluut geen issue is, is aanvullende kennis (met voorbeelden uit het werkveld) misschien zeer nuttig.</p>
<p>Algemene informatie.</p>
<p>Kennis van culturen en omgangsvormen maar die kennis is hier wel.</p>

Bijlage 4: Toelichtingen antwoord 6 (waar ondersteuning?)

Vraag 6: beschrijf in enkele steekwoorden wat voor ondersteuning u nodig heeft.

Herkenning is belangrijkste om het niet uit de hand te laten lopen.
Trainingen in de herkenning en eventueel projecten voor jongeren.
Trainingen.
Training om polarisatie te herkennen.
Zoals eerder aangegeven "het herkennen".
Vooralsnog niet.
Training om polarisatie en radicalisering te onderkennen.
Op de agenda krijgen bij partners van de aandacht voor uitingen bij jongeren.
Een training voor een aantal stakeholders/leidinggevenden binnen de organisatie zou kunnen helpen om signalen te herkennen.
Is er al geweest.
Informatie omtrent herkenning.
Vooral het signaleren, in eerste instantie.
Training voor de vertrouwenspersonen en wellicht enkele decanen om te herkennen en specialistische hulp in te schakelen.
Hoe herken ik radicalisering en polarisatie.
Heb eerder behoefte om opgedane kennis te delen met andere.
Handboeken.
Herkennen van bepaald gedrag en duiden, Hoe verder na de signaleringsfase.
Handboek voor eerstelijns werkers en mogelijk aanbod van trainingen.
Ondersteuning kan op afroep komen door politie, veiligheidshuis e.a. Jaarlijks wordt er een overleg georganiseerd rond het thema "Veiligheid in en om de school" tussen rectoren van de scholen, politie, jeugdzorg, gemeenten e.a.
Informatie workshop voor studenten, eventueel collega's.
Trainingen van personeel zijn handig. Hoe herken ik het, wat zijn de valkuilen en dergelijke.
Aanspreek punt als backup bij vragen en problemen.
Hanteren van tegen argumenten.
Kennis is altijd welkom. Dus boeken, publicaties, websites, etc. willen we altijd hebben!
Vooral training over hoe het beste te reageren.
Trainingen, betere informatiepositie.
Weet ik eigenlijk niet.
Herkennen van signalen.
Manieren van gesprek aangaan met jongeren hierover.
Wat zijn risico's van dit onderwerp aankaarten.
Afspraken binnen gemeente met andere organisaties over dit onderwerp.
Om bij te blijven met de ontwikkelingen en het doceren training documenten.
Investeren in jongerenwerk infrastructuur.
Evt. handboek, informatie schriftelijk of training over met name herkenning. Wet en regelgeving.
Er is een goed netwerk nodig om de signalen te bespreken en lijnen uit te zetten om dit samen aan te pakken.
Ik persoonlijk heb geen ondersteuning nodig maar kan me wel voorstellen dat andere docenten die minder betrokken zijn / te maken hebben met de verschillende culturen daar

behoefte aan hebben.
Kennis up-to-date houden.
Handboek, achtergrondinformatie.
Herkennen van radicalisering en polarisatie.
Handboeken, workshop.
Momenteel niet.
Handboek, projecten/voorlichting.
Mogelijk aanbod tot ondersteuning/info kan uitgezet worden bij de vele betrokken partners. Als Veiligheidshuis zelf kunnen we alleen als doorgeefluik dienen.
Mocht een situatie zich voordoen is ondersteuning handig; momenteel niet relevant.
Zijn hele beleid van omgaan met polarisering en/of radicalisering aan het ontwerpen. Alle input is welkom.
Als er voor onderwijs en handboeken voor eerstelijns werkers bestaat dan lees ik dat graag.
Ook meer kennis om radicalisering (ook op school) te leren herkennen is nodig.
Indien (zie ook vorige vraag) een of meerdere gevallen zich zullen voordoen, zouden wij van het aanbod variërend van presentaties of evt. workshops (Nuansa) gebruik willen maken.
Hoe leg ik goede contacten op straat met jongeren?
Kan als thema besproken/behandeld worden.
Dus deskundigheidsbevordering.
Handboek.
Niet gesignaleerd.
Richtlijnen voor eerstelijns medewerkers. Overigens is onze organisatie ook met openbare veiligheid van Gem. Amsterdam in gesprek over dit onderwerp
Een korte training om radicalisering en polarisatie te herkennen en een instructie om hiermee om te gaan.
Kennis is vooralsnog binnen onze context het enige wat nodig is.
Zie toelichting vorige vraag.
Informatie omtrent signalen en gedrag van jongeren.
Geen actuele noodzaak.
Training herkenning en tegengaan polarisatie en radicalisering.